

УДК 616.37-036.22-053.8(477.54)

В.А. Огнєв, П.О. Трезуб

Захворюваність та поширеність хвороб підшлункової залози серед дорослого населення Харківської області

Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна

Мета дослідження – вивчити і проаналізувати захворюваність та поширеність хвороб підшлункової залози серед дорослого населення Харківської області.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження при виконанні роботи були дані галузевої обліково-звітної статистичної медичної документації за період з 2013 по 2017 роки в Харківській області з використанням статистичного та бібліосемантичного методів.

Результати. Показник захворюваності хворобами підшлункової залози серед дорослого населення Харківської області за період 2013–2017 рр. незначно знизився на 13,66 % з 216,21 на 100 тис. дорослого населення в 2013 р. до 186,67 на 100 тис. дорослого населення в 2017 році. Показник поширеності хвороб підшлункової залози за даний п'ятирічний період зріс на 2,93% з 1967,80 в 2013 р. до 2025,43 на 100 тис. дорослого населення в 2017 році.

Висновки. Зростання показників захворюваності та поширеності хвороб підшлункової залози серед дорослого населення Харківської області за період 2013–2017 рр. свідчить про необхідність оптимізації діючої моделі надання медичної допомоги та реабілітації даного контингенту населення.

Ключові слова: захворюваність, поширеність, хвороби підшлункової залози.

Вступ

Вивчення захворюваності та поширеності хвороб має велике значення для якісного надання медичної допомоги населенню та є однією з складових стратегічного планування медичної галузі [2]. Отримані дані використовуються для розробки профілактичних заходів, що направлені на зниження показників захворюваності та поширеності хвороб, що в свою чергу має призвести до покращення якості життя хворих, зниження показників смертності, інвалідності, тимчасової непрацездатності населення.

Визначення сучасних та перспективних потреб в видах медичної допомоги, що надається на різних рівнях пацієнтам є важливим завданням організаційного менеджменту в умовах, коли проводиться реформування організації надання медичної допомоги населенню [1].

Відповідно до програми та завдань дисертаційного дослідження виникла необхідність провести аналіз захворюваності та поширеності хвороб підшлункової залози серед населення. Оскільки хронічний панкреатит є одним з провідних захворювань підшлункової залози та являється важливою не тільки медичною, але і актуальною медико-соціальною та економічною проблемою, [3, 4] нами було вивчено та проаналізовано дані за класом «Хвороби підшлункової залози» в Харківській області у 2013–2017 роках.

Мета дослідження – вивчити і проаналізувати захворюваність та поширеність хвороб підшлункової залози серед дорослого населення Харківської області.

Матеріали та методи

Матеріалами дослідження при виконанні роботи були дані галузевої обліково-звітної статистичної медичної документації за період з 2013 по 2017 роки в Харківській області з використанням статистичного та бібліосемантичного методів.

Результати дослідження та їх обговорення

Аналіз захворюваності в Харківській області хворобами підшлункової залози за 2017 р. показав, що даний показник в області в цілому знаходився на високому рівні та склав 186,67 на 100 тис. населення, відповідно в місті Харкові – 216,35^{0/0000} та в районах області – 153,39^{0/0000}, при цьому, найвища захворюваність була виявлена в таких районах області як: Борівський (400,42^{0/0000}), Сахновщинський (371,89^{0/0000}) та Золочівський (315,28^{0/0000}).

Динаміка захворюваності в Харківській області за період з 2013 року по 2017 рік мала тенденцію до зниження з 216,21 на 100 тис. населення у 2013 році до 186,67 на 100 тис. населення у 2017 році, темп убутку що склав 13,7 відсотків. При цьому, в 2014 році вона була 226,19 на 100 тис. населення, що є максимальним значенням за даний період.

В м. Харкові показник захворюваності хворобами підшлункової залози за 5-річний період постійно варіював в межах від 205,01^{0/0000} до 238,85^{0/0000} з максимальним значенням в 2013 році та мінімальним в 2016 р. (табл. 1).

Найбільша захворюваність хворобами підшлункової залози в районах Харківської області була зареєстрована в 2015 році та склала 227,63 на 100 тис.

населення. Сахновщинський, Золочівський райони та м. Люботин мали стабільно високу захворюваність хворобами підшлункової залози за п'ятирічний період і відповідно склали: 581,12; 416,23 та 451,90 на 100 тис. населення. В Печенізькому районі вона зросла більше, ніж в 4 рази з 9,61 в 2013 році до 40,03 на 100 тис. населення в 2017 році. Найбільші темпи приросту захворюваності за ці 5 років спостерігаються в Зачепилівському (на 145,41%), Борівському (на 94,49%), Валківському (на 48,14%), Харківському (на 36,20%), а також інших районах Харківської області.

Таблиця 1

Захворюваність населення Харківської області хворобами підшлункової залози у 2013–2017 рр., на 100 тис. осіб

Регіон	2013	2014	2015	2016	2017
Райони області	190,78	218,99	227,63	203,01	153,39
м. Харків	238,85	232,61	217,47	205,01	216,35
Харківська область	216,21	226,19	222,27	204,07	186,67

При проведенні аналізу захворюваності хворобами підшлункової залози залежно від статі у 2013–2017 рр. серед населення Харківської області були отримані дані, що в переважній більшості випадків за рідкісним виключенням показник захворюваності у жінок вище, ніж

у чоловіків (табл. 2). Що знаходить своє відображення в проведених раніше інших дослідженнях та даним доступної літератури.

В 2017 р. захворюваність хворобами підшлункової залози серед жінок в Харківській області склала 222,51, відповідно в м. Харкові – 272,14, в районах області – 166,89 на 100 тис. жіночого населення. Найвищий рівень захворюваності за 2013–2017 рр. серед жіночого населення в Харківській області склав в 2014 р. (265,66 на 100 тис. жіночого населення).

В м. Харкові максимальний показник захворюваності хворобами підшлункової залози серед жіночого населення склав в 2013 р. 294,26, а мінімальний – в 2016 р. – 254,99 на 100 тис. жіночого населення.

В районах області показник захворюваності хворобами підшлункової залози серед жіночого населення мав найбільший рівень в 2015 р. – 251,26 на 100 тис. жіночого населення.

Високі показники захворюваності хвороб підшлункової залози серед жіночого населення за звітний період спостерігалися в Сахновщинському районі, м. Люботині та Шевченківському районі відповідно 645,90; 512,05 та 490,87 на 100 тис. жіночого населення. Найбільше збільшення за ці 5 років показника відбулося в Зачепилівському районі, де він зріс майже в 2 рази з 70,44 в 2013 р. до 133,67 на 100 тис. жіночого населення в 2017 році. Збільшення показника також спостерігається в Борівському районі (на 74,25%), Балаклійському районі (на 30,20%), Харківському районі (на 28,29%) та інших районах.

Таблиця 2

Захворюваність населення Харківської області хворобами підшлункової залози у 2013–2017 рр., на 100 тис. осіб в залежності від статі

Регіон	2013		2014		2015		2016		2017	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
Райони області	154,54	221,88	190,26	243,70	200,20	251,26	178,64	224,04	137,74	166,89
м. Харків	174,02	294,26	171,16	285,29	156,42	270,00	147,06	254,99	151,80	272,14
Харківська область	164,91	260,16	180,22	265,66	177,10	261,15	161,93	240,42	145,17	222,51

Серед чоловічого населення захворюваність хворобами підшлункової залози в 2017 рік була найбільш високою в м. Харкові 151,80 випадки на 100 тис. чоловічого населення порівняно з відповідними показниками в Харківській області та в районах області (145,17^{0/0000} і 137,74^{0/0000}). Максимально висока захворюваність хворобами підшлункової залози в Харківській області серед чоловічого населення за 5-ти річний період відзначена в 2014 році та склала 180,22 на 100 тис. чоловічого населення. В м. Харкові максимальний рівень цього показника виявлено в 2013 році (174,02^{0/0000}), а мінімальний – в 2016 році (147,06^{0/0000}). В районах області найбільше значення цей показник мав в 2015 році, який склав 200,20 на 100 тис. чоловічого населення. Серед чоловічого населення максимально високими показники захворюваності хвороб підшлункової залози в районах області були в Борівському, Сахновщинському районах та м. Люботині, та склали відповідно 594,38; 507,23 та 380,74 на 100 тис. чоловічого населення. Найбільше збільшення

захворюваності за ці 5 років спостерігалось в Зачепилівському районі, де він зріс більше ніж в 4 рази з 26,72 в 2013 році до 110,21 на 100 тис. чоловічого населення в 2017 році. Збільшення також спостерігається в Валківському районі (на 174,15%), Борівському районі (на 116,86%), Харківському районі (на 47,76%), м. Люботині (на 30,46%), Краснокутському районі (на 21,48%) та інших районах.

При проведенні дослідження на наступному етапі була вивчена поширеність хвороб підшлункової залози серед дорослого населення. Вивчаючи поширеність хвороб підшлункової залози в Харківській області в 2017 р., були отримані такі дані: в Харківській області поширеність склала 2025,43, в м. Харкові вона була вище, ніж в Харківській області та склала – 2072,75, в районах області відповідно – 1972,38 на 100 тис. населення. Найвища поширеність виявлена в Борівському (4728,54^{0/0000}), Шевченківському (3647,96^{0/0000}) та Лозівському (3232,53^{0/0000}) районах.

Динаміка поширеності хвороб підшлункової залози в цілому в області за 2013-2017 роки мала тенденцію до зростання (+2,93%) з 1967,80 на 100 тис. населення у 2013 році до 2025,43 на 100 тис. населення у 2017 році. При цьому, максимальне значення показника було відмічено в 2016 році (2070,38 на 100 тис. населення).

В м. Харкові максимальні значення показника поширеності хвороб підшлункової залози виявлені в 2016 році – 2100,67 на 100 тис. населення, та за звітний період він майже не змінився, а саме: в 2013 році склав 2093,94, в 2017 році – 2072,75 на 100 тис. населення.

Показник поширеності хвороб підшлункової залози в районах області в цілому з 2013 року по 2017 рік дещо виріс з 1822,99 до 1972,38 на 100 тис. населення, що склало 8,19%. Найбільший рівень даного показника був в 2016 р., де він склав 2036,35 на 100 тис. населення (табл. 3).

Поширеність хвороб підшлункової залози за даний період в Борівському, Шевченківському та Лозівському районах мала високі показники та склала відповідно 3478,33; 3324,43 та 2911,60 на 100 тис. населення. Найбільше за ці 5 років показник зріс майже в 3 рази в Борівському районі з 1658,47 до 4728,54 на 100 тис. населення. Зростання темпу приросту спостерігалось в м. Люботині (на 118,16%), Лозівському районі (на 37,53%), Балаклійському районі (на 34,02%), Великобурлуцькому районі (на 32,94%), Сахновщинському районі (на 26,85%), Шевченківському районі (на 24,83%) та в інших районах Харківської області.

Таблиця 3

Поширеність хвороб підшлункової залози в Харківській області у 2013–2017 рр., на 100 тис. осіб

Регіон	2013	2014	2015	2016	2017
Райони області	1822,99	1882,65	2015,52	2036,35	1972,38
м. Харків	2093,94	2092,19	2061,23	2100,67	2072,75
Харківська область	1967,80	1995,88	2039,65	2070,38	2025,43

В Харківській області показник поширеності хвороб підшлункової залози серед чоловічого населення був на рівні 1716,87, в місті Харкові – 1829,33, в районах – 1590,70 на 100 тис. чоловічого населення. Динаміка поширеності за період 2013–2017 рр. дещо збільшилася з 1601,48 у 2013 році до 1716,87 у 2017 році на 100 тис. чоловічого населення, при цьому максимальний рівень

Аналізуючи поширеність хвороб підшлункової залози залежно від статі серед населення області було встановлено, що показник поширеності у жінок вищий, ніж серед чоловіків (табл. 4).

За 2017 рік поширеність хвороб підшлункової залози серед жінок в Харківській області була на рівні 2291,99, при цьому в м. Харкові вона нижча – 2283,15, в районах відповідно 2301,88 на 100 тис. жіночого населення.

При оцінці поширеності хвороб підшлункової залози в динаміці за 2013–2017 роки в Харківській області серед жіночого населення встановлено, що показник поширеності мав тенденцію до зростання з 2281,54 у 2013 р. до 2291,99 у 2017 р. на 100 тис. жіночого населення (+0,46%), при цьому, максимальний рівень відзначений в 2015 р. (2307,83 на 100 тис. жіночого населення).

В м. Харкові максимальне значення показника поширеності хвороб підшлункової залози серед жіночого населення було зареєстровано в 2013 році (2385,97^{0/0000}), а мінімальне – в 2016 році (2128,77^{0/0000}).

В районах області поширеність хвороб підшлункової залози серед жінок за досліджуваний період збільшилась з 2159,64 до 2301,88 на 100 тис. жіночого населення, що склало 6,59%. Найбільше значення даного показника виявлено в 2016 році – 2465,43 на 100 тис. жіночого населення. Важливо відмітити, що такі райони як Борівський, Лозівський та Шевченківський мали високі показники поширеності хвороб підшлункової залози серед жіночого населення за звітний період – 3918,82; 3583,60 та 3578,62 на 100 тис. жіночого населення відповідно. Найбільше збільшення за ці 5 років показника спостерігалось в Шевченківському районі, де він зріс майже в 3,5 рази з 1308,31 в 2013 р. до 4523,92 на 100 тис. жіночого населення в 2017 році. Збільшення також спостерігається в Борівському районі (на 177,28%), м. Люботині (на 103,79%), Нововодолазькому (на 49,46%), Великобурлуцькому районі (на 45,89%), Балаклійському районі (на 37,94%), Лозівському районі (на 35,32%), Сахновщинському районі (на 34,14%) та інших районах.

Таблиця 4

Поширеність хвороб підшлункової залози в Харківській області у 2013–2017 рр., на 100 тис. осіб в залежності від статі

Регіон	2013		2014		2015		2016		2017	
	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
Райони області	1430,75	2159,64	1518,39	2196,00	1559,45	2408,37	1624,07	2465,43	1590,70	2301,88
м. Харків	1752,31	2385,97	1846,80	2302,55	1879,14	2214,42	1992,29	2128,77	1829,33	2283,15
Харківська область	1601,48	2281,54	1693,53	2255,50	1728,15	2307,83	1818,90	2287,30	1716,87	2291,99

відзначався в 2016 році, коли він склав 1818,90 на 100 тис. чоловічого населення.

В м. Харкові показник поширеності хвороб підшлункової залози серед чоловічого населення за цей період виріс на 4,4 відсотка з 1752,31 в 2013 році до 1829,33 на 100 тис. чоловічого населення в 2017 році. В 2016 р. він був максимальним – 1992,29, в 2013 р. мінімальний – 1752,31 на 100 тис. чоловічого населення.

В районах Харківської області показник поширеності хвороб підшлункової залози серед чоловічого населення з 2013 року по 2017 рік збільшився на 11,2% з 1430,75 до 1590,70 на 100 тис. чоловічого населення. Найбільше значення даного показника було зареєстровано в 2016 році (1624,07 на 100 тис. чоловічого населення). При аналізі динаміки показника поширеності хвороб підшлункової залози серед чоловічого населення з 2013 року по 2017 рік було виявлено, що їх показники в Борівському, Харківському та Шевченківському районах були лідерами, та склали відповідно 2978,52; 2461,92 та 2235,82 на 100 тис. чоловічого населення. Найбільше збільшення за ці 5 років показника спостерігається в Борівському районі, де він зріс майже в 3 рази з 1408,80 в 2013 році до 4190,19 на 100 тис. чоловічого населення в 2017 році. Зростання також спостерігається в місті Люботині (на 150,17%), Вовчанському районі (на 55,65%), Коломацькому районі (на 52,83%), Лозівському районі (на 42,09%), Близнюківському районі (на 34,05%), Шевченківському районі (на 32,28%) та інших районах.

Висновки

1. Аналіз захворюваності в Харківській області хворобами підшлункової залози за 2017 рік показав, що захворюваність в області знаходилася на високому рівні та складала 186,67 на 100 тис. населення, відповідно в місті Харкові – 216,35^{0/0000} та в районах області – 153,39^{0/0000}, при цьому, найвища захворюваність була виявлена в Борівському (400,42^{0/0000}), Сахновщинському (371,89^{0/0000}) та Золочівському (315,28^{0/0000}) районах.

2. Визначено, що показник захворюваності хворобами підшлункової залози у 2013–2017 рр. серед жінок вище, ніж серед чоловіків. При цьому захворюваність в 2017 році серед жінок Харківської області склала 222,51, в місті Харкові – 272,14, в районах Харківської області – 166,89 на 100 тис. жіночого населення. Серед чоловіків Харківської області цей показник склав 145,17, в місті Харкові – 151,80, а в районах – 137,74 на 100 тис. чоловічого населення.

3. Динаміка захворюваності в Харківській області за період з 2013 року по 2017 рік мала тенденцію до зниження з 216,21 випадка на 100 тис. населення у 2013 р. до 186,67 випадка на 100 тис. населення у 2017 р., що склало 13,7%. При цьому, в 2014 р. вона була максимальною і складала 226,19 на 100 тис. населення.

4. Поширеність хвороб підшлункової залози в Харківській області в 2017 році склала 2025,43 на 100 тис. дорослого населення, при цьому, найбільший рівень її відмічається в м. Харкові 2072,75^{0/0000}, а в районах області дещо нижче – 1972,38 на 100 тис. населення, в той же час, в окремих районах області зареєстровані високі показники поширеності (Борівський – 4728,54^{0/0000}, Шевченківський – 3647,96^{0/0000} та Лозівський – 3232,53^{0/0000}).

Перспективи подальшого розвитку в даному напрямку полягають в тому, що на основі отриманих даних щодо показників захворюваності та поширеності хвороб підшлункової залози серед населення в подальшому можуть бути застосовані при проведенні оптимізації моделі медико-соціальної реабілітації хворих на хронічний панкреатит.

Література

1. Гапонова Е. О. Особливості формування ринку медичних послуг в Україні на сучасному етапі / Е. О. Гапонова // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2014. – № 1144. – С. 94–96.
2. Знаменська М. А. Аналіз захворюваності та поширеності хвороб серед населення України / М. А. Знаменська, Г. О. Слабкий // Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. – 2015. – Т. V, № 3 (17). – С. 24–29.
3. Маев И. В. Хронический панкреатит: Учебное пособие / Маев И. В., Казюлин А. Н., Дичева Д. Т., Кучерявый Ю. А. – М. : ВУНМЦ МЗ РФ, 2007. – 80 с.
4. Циммерман Я. С. Хронический панкреатит: современное состояние проблемы. Часть 1. Дефиниция, распространенность, вопросы этиологии и патогенеза / Я. С. Циммерман // Клиническая медицина. – 2007. – № 1. – С. 16–20.

Дата надходження рукопису до редакції: 03.10.2018 р.

**Заболеваемость и распространенность
болезней поджелудочной железы
среди взрослого населения Харьковской области***В.А. Огнев, П.О. Трегуб*

Харьковский национальный медицинский университет

Цель исследования – изучить и проанализировать заболеваемость и распространенность болезней поджелудочной железы среди взрослого населения Харьковской области.

Материалы и методы. Материалами исследования при выполнении работы были данные отраслевой учетно-отчетной статистической медицинской документации за период с 2013 по 2017 года в Харьковской области с использованием статистического и библиосемантического методов.

Результаты. Показатель заболеваемости болезнями поджелудочной железы среди взрослого населения Харьковской области за период 2013–2017 гг. незначительно снизился на 13,66% с 216,21 на 100 тыс. взрослого населения в 2013 году до 186,67 на 100 тыс. взрослого населения в 2017 году. Показатель распространенности болезней поджелудочной железы за данный пятилетний период вырос на 2,93% с 1967,80 в 2013 г. до 2025,43 на 100 тыс. взрослого населения в 2017 г.

Выводы. Рост показателей заболеваемости и распространенности болезней поджелудочной железы среди взрослого населения Харьковской области за период 2013–2017 гг. свидетельствует о необходимости оптимизации действующей модели оказания медицинской помощи и реабилитации данного контингента населения.

Ключевые слова: заболеваемость, распространенность, болезни поджелудочной железы.

**Incidence and prevalence of pancreatic diseases
among the adult population of Kharkiv region***V.A. Ohniev, P.O. Trehub*

Kharkiv National Medical University

Purpose – to study and analyze the incidence and prevalence of pancreatic diseases among the adult population of the Kharkiv region.

Materials and methods. The materials of the study were the data of the sectoral accounting and reporting statistical medical records during 2013–2017 in the Kharkiv region. Statistical and bibliographic methods were used.

Results. The incidence rate of diseases of the pancreas among the adult population of the Kharkiv region during 2013–2017 decreased slightly on 13.66% from 216.21 per 100,000 adults in 2013 to 186.67 per 100,000 adults in 2017. The prevalence of pancreatic diseases during this five-year period increased on 2.93% from 1967.80 in 2013 to 2025.43 per 100,000 adults in 2017.

Conclusions. The increase in the incidence and prevalence of pancreatic diseases among the adult population of the Kharkiv region during 2013–2017 indicates the need to optimize the current medical care and rehabilitation model of this population.

Key words: incidence, prevalence, pancreatic diseases.

Відомості про авторів

Огнев Віктор Андрійович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, проспект Науки, 4, м. Харків, 61000, Україна.

Трегуб Павло Олегович – аспірант кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, проспект Науки, 4, м. Харків, 61000, Україна.